

зорову й інтелектуальну сприйнятливість, прагнення пізнавати нове, невідоме.

Студентство завжди відрізняється більш високим інтелектуальним потенціалом, об'єктивною умовою чого є наявність вільного часу для інтелектуальних та ігрових форм діяльності. Соціально зріла особистість студента взагалі, як правило, характеризується більшою глибиною професійних знань, широтою гуманітарної підготовки, культурного кругозору, багатством почуттів, чим основна маса молоді. Але і загальне для студентів представлення про власну соціальну винятковість, таким чином, обумовлюється, насамперед, ілюзією більшої волі, володіння дозволами і можливостями для самореалізації стосовно інших соціальних груп, у тому числі молоді, що не навчається у вищих навчальних закладах.

Коженєвскі Л.,
Академія фізичної культури ім. Броніслава Чеха, Краків, Польща
Серіков Я. О., канд. техн. наук, проф.
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, Харків, Україна

ЮРИДИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ідеєю розробки Концепції ООН про сталий розвиток людства є створення умов для збалансованого безпечного існування нинішнього й майбутнього поколінь. Тому, в цьому контексті безпека життєдіяльності людини розглядається як одна з основних її потреб [1, 2].

У Європі провідне значення має Європейський Союз, згідно з законодавчими актами якого після створення єдиного ринку визначені зобов'язання з забезпечення своїм громадянам свободу і рівні права на безпеку життєдіяльності і правосуддя.

Юридичною основою забезпечення права людини на безпеку в ЄС є Положення Єдиного Європейського Акту, які були вперше розглянуті в 1987 р. [3]. Проект був розглянутий удруге і на підставі його був підписаний Маастрихтський договір про Європейський Союз [4]. На підставі цього договору і було створено Європейський Союз. В договорі викладені принципи трансформації відносин між державами – членами ЄС і створення Європейського Союзу, заснованого на Європейських спільнотах і доповненого новими політичними рішеннями, а саме: – економічним і валютним союзом; – спільною зовнішньою політикою; – співпрацею у сфері внутрішньої і зовнішньої безпеки та правосуддя.

У структурі Європейського Союзу виділено три основні напрямки (стовпи) спільного розвитку і співпраці держав, що входять в ЄС:

- Європейське суспільство (глава II, III і IV).

- Угода про співпрацю у справах зовнішньої політики й безпеки (глава V).
- Постанова про співпрацю поліцейських та судових органів (глава VI).

Перший стовп – це положення, пов’язані з економічною інтеграцією. Його головна мета – економічний і соціальний прогрес, високий рівень зайнятості, збалансований і постійний розвиток. Цей стовп формують три основні міжурядові організації: Європейське об’єднання вугілля і сталі, Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство з атомної енергії. Основними економічними засадами країн-союзниць є вільне переміщення товарів, осіб, послуг і капіталу.

Цей стовп Європейського Союзу має федералістський характер: органи влади ЄС мають широкі чітко визначені повноваження, а правові норми Союзу мають пріоритет над нормами національного права, навіть конституційного характеру. Суверенітет країн-членів підлягає обмеженню на основі взаємності – частину державного суверенітету створено спільними зусиллями всіх країн-членів. Головним органом ухвалення рішень є Рада міністрів, яка затверджує акти ЄС за пропозицією Комісії на основі консенсусу.

До *другого стовпа* належать сфери спільної зовнішньої політики та безпеки, з такими цілями:

- захист спільних цінностей, основних інтересів, незалежності й цілісності Союзу, відповідно до принципів Статуту ООН;
- зміцнення безпеки Союзу в усіх відношеннях;
- збереження миру і зміцнення міжнародної безпеки відповідно до принципів Статуту ООН, Гельсінського Заключного акта і цілей Паризької хартії, в тому числі на зовнішніх кордонах;
- сприяння міжнародній співпраці;
- розвиток і зміцнення демократії і верховенства закону, а також поважання прав людини та основних свобод.

Після Римської декларації 1984 р., прийнятої на позачерговому засіданні міністрів закордонних справ і міністрів оборони країн-членів Західноєвропейського союзу (ЗЄС), напрацьовано напрямки Спільної зовнішньої політики і безпеки (II стовп), відповідно до таких чотирьох сфер: 1 – Спільної зовнішньої політики. 2 – Загальної політики безпеки. 3 – Спільної оборонної політики. 4 – Системи спільної оборонної політики країн-членів ЄС.

Цей стовп Європейського Союзу полягає у міжурядовій співпраці. Найвищим органом ЄС є Рада Європи, до складу якої входять голови держав або урядів країн-членів та голова Комісії. Вони співпрацюють безпосередньо з міністрами закордонних справ країн-членів і членами Комісії. Рада приймає рішення на основі консенсусу.

Третій стовп – співпраця у галузі правосуддя та внутрішніх справ – Положення затверджене 7 лютого 1992 р. Маастрихтським договором. (В

Амстердамському договору його назву змінено на: Співпраця поліцейських та судових органів у кримінальних справах). Таким чином, метою Союзу є забезпечення громадянам високого рівня особистої безпеки у сфері свободи, безпеки і справедливості. Цю мету Союз має намір досягти такими шляхами:

- більш тісної співпраці між поліцією, митними та іншими компетентними органами країн-членів як безпосередньо в країні, що входить в ЄС, так і в межах Європейського поліцейського відомства (Європол);
- більш тісної співпраці між судовими та іншими компетентними органами країн-членів, включаючи співпрацю в рамках Європейського підрозділу судової співпраці;
- зближення, якщо це необхідно, норм кримінального права країн-членів.

Особлива увага приділяється профілактиці та боротьбі з організованою злочинністю, зокрема з тероризмом, торгівлею людьми, злочинами проти дітей, незаконним обігом наркотиків і незаконною торгівлею зброєю, корупцією і шахрайством. Цей стовп Європейського Союзу полягає в міжурядовій співпраці з п'ятьма рівнями прийняття та реалізації рішень:

1 - Європейська Рада.

2 - Рада міністрів (Рада з співпраці поліцейських та судових органів у кримінальних справах. Це найважливіший орган прийняття рішень III стовпа. Рада міністрів приймає рішення за принципом однастайності).

3 - Комітет постійних представників (послів), акредитованих при Європейському Союзу (COREPER).

4 - Координаційний комітет у складі старших посадових осіб міністерств внутрішніх справ країн-членів.

5 - Робочі групи з питань III стовпа.

Лісабонський договір реформував ЄС і змінив підхід до економічного розвитку, політичної ідентичності та безпеки громадян [5]. Метою реформи було підвищення ефективності та демократичної легітимності Союзу, узгодженості його дій. ЄС замінив Європейську Спільноту і став її правонаступником. Після ратифікації всіма 27 країнами-членами, Лісабонський договір набув чинності 1 грудня 2009 р., вводячи як юридичні, так і інституційні зміни в ЄС.

Були внесені зміни та створені нові установи Союзу, які названо:

- *Європейський парламент*, що спільно з Радою здійснює законодавчі і бюджетні функції та функції політичного контролю й консультацій.

- *Європейська рада*, яка складається з глав держав або урядів країн-членів, а також її президента та голови Комісії. В її роботі бере участь Верховний представник Союзу з питань зовнішньої політики і політики безпеки.

- *Рада*, до складу якої входять по одному з представників на рівні міністрів від кожної країни-члена, уповноважених на прийняття рішень від імені уряду країни-члена, яку він представляє до здійснення права голосу.

- *Європейська комісія*, яка сприяє загальним інтересам Союзу і приймає відповідні заходи для досягнення цієї мети; стежить за дотриманням Договорів та заходів, прийнятих установами відповідно до них; здійснює

нагляд за застосуванням законів Союзу під інспекцією Суду ЄС, виконанням бюджету та керує програмами; виконує координаційні, виконавчі та управлінські функції; репрезентує Союз у зовнішніх контактах; бере на себе ініціативу у сфері створення річних і багаторічних програм для Союзу з метою досягнення міжорганізаційних угод. Комісія складається з такої кількості членів, включаючи її президента і високого представника Союзу з питань зовнішньої політики і політики безпеки, яка дорівнює двом третинам кількості країн-членів.

Створено:

- Суд ЄС, що складається з одного судді від кожної країни-члена;
- Європейський центральний банк;
- Рахункову палату;
- два комітети, що реалізують консультативні функції: Соціально-економічний комітет; Комітет регіонів.

Було введено поділ компетенцій у таких трьох сферах:

1 - *сфера, призначена виключно для Союзу* (митний союз, правила конкуренції, грошово-кредитна політика в зоні євро, збереження морських біологічних ресурсів, спільна торгівельна політика, міжнародні угоди ЄС);

2 - *спільна сфера*, в якій законодавство Союзу, як і раніше, має перевагу над законодавством країн-членів, але сфери, що нерегульовані законодавством Союзу, регулюються національним законодавством;

3 - *сфера виключної влади і примату законодавства* країн-членів ЄС.

Хартія основних прав ЄС [6] являє собою перелік основних прав людини, але спочатку вона не мала юридичної сили, через те не була прямим джерелом прав особистості. Документ увійшов у силу 13 грудня 2007 р., як Договір про реформу. При цьому, уряди Великобританії і Польщі обмежили правовий захист своїх громадян, що встановлений Хартією основних прав (права польських громадян і громадян Великобританії не підлягають захисту, гарантованому Хартією основних прав). Положення Хартії складаються з двох основних груп.

Першою з них є перелік прав, принципів та прагнень у сфері захисту прав людини в Європейському Союзі, які мають різну юридичну цінність.

Друга група – це так звані горизонтальні (або проміжні) положення, що уточнюють обсяг застосування Хартії.

Хартія групує права, принципи і прагнення таким чином:

I. *Гідність людини* (ст. 1-5): захист гідності людини; право на життя (у тому числі заборона засудження до смертної кари та приведення вироку у виконання); право на особисту недоторканність (у тому числі заборона еugenічної практики, заборона розглядати тіло людини і його частини як предмет комерційних операцій, заборона клонування в репродуктивних цілях); заборона тортур та принижуючої гідності поведінки чи покарання; заборона рабства та примусової праці.

II. *Свобода* (ст. 6-19): право на свободу та особисту безпеку; право на поважання приватного та сімейного життя; захист персональних даних;

право на одруження та створення сім'ї; свобода думки, совісті й релігії; свобода інформації та вираження думок; свобода зібрань і асоціацій; свобода мистецтва і наукових досліджень; право на освіту; свобода вибору професії та право на працевлаштування в будь-якій країні ЄС; свобода ведення господарчої діяльності; право власності (в тому числі інтелектуальної власності); право на притулок; захист від вигнання й екстрадиції.

III. *Рівність* (ст. 20-26): рівність перед законом; заборона будь-якої дискримінації; поважання культурного, релігійного та мовного розмаїття; гендерна рівність (але допускаються «специфічні переваги для недостатньо представлені статі»); права дітей; права літніх людей; інтеграція осіб з обмеженими можливостями.

IV. *Солідарність* (ст. 27-38): права робітників на інформацію та консультації; право на колективні переговори та колективні дії; право на соціальну та житлову допомогу; право на захист від незаконного звільнення; право на комфортні умови праці; заборона дитячої праці та захист працюючої молоді; заборона звільнення з причин вагітності, право на відпустку по вагітності та по догляду за дитиною; право на соціальну допомогу; право на доступ до медичного обслуговування; охорона навколишнього середовища; захист прав споживачів.

V. *Громадянські права* (ст. 39-46): право голосу та кандидування у виборах до Європейського парламенту; право голосу та кандидування на виборах місцевого самоврядування; право на якісне управління; право на доступ до документів ЄС; право звертатися зі скаргами до Уповноваженого з прав людини; право звертатися до Парламенту; право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання; право на дипломатичний та консульський захист.

VI. *Правосуддя* (ст. 47-50): право на справедливий судовий розгляд; презумпція невинуватості та право на захист; принцип законності та пропорційності в кримінальному процесі; *ne bis in idem procedatur* (ніхто не може бути притягнутий до відповідальності чи засуджений за фактами, на підставі яких був вже раз виправданий або засуджений; не може бути повторно засуджений за той самий злочин).

VII. *Загальні положення* (ст. 51-54): обсяг застосування Хартії (під час імплементації законодавства Спільноти установами ЄС); обсяг гарантованих прав (можуть бути обмежені тільки тоді, якщо це є необхідним для захисту суспільних інтересів чи інших прав, беручи до уваги принцип пропорційності); заборона інтерпретації Хартії таким чином, щоб обмежити права людини, гарантовані іншими інструментами міжнародного права; заборона зловживання правами (не можуть бути інтерпретовані як дозвіл на видачу правового акта, що заперечує будь-яким правам і свободам).

В ЄС право на безпеку реалізується на практиці завдяки численним програмам, зокрема Програмі громадської охорони здоров'я від 1999 р., яка згодом стала основою для подальших дій. Європейська комісія в своєму комюніке у 2006 р. закликала країни-члени до співпраці з метою зменшення

травматизму в суспільстві.

У польській правовій системі відсутнє юридичне визначення безпеки фізичної особи. Право на безпеку в Польщі виводиться з Конституції, в якій гарантовано забезпечення: свобод і прав людини і громадянина, безпеку громадян (ст. 5), охорони життя (ст. 38), недоторканості та особистої свободи (ст. 41), право на безпечні та здорові умови праці (ст. 66), право на соціальне забезпечення (ст. 67) та охорону здоров'я (ст. 68), а також заборони тортур і жорстокої, нелюдської або такої, що принижує гідність, поведінки чи покарання, включаючи тілесні покарання (ст. 40).

Як висновок слід констатувати, що створена і впроваджена в ЄС система правових, юридичних інститутів, Програм, відповідних контролюючих органів, забезпечує їх надійне функціонування, виконання покладених функцій і, як результат – реалізацію юридичного права людини на безпеку на достатньому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Серіков Я.О., Коженевські Л. Ф. Безпека життєдіяльності – секюрітологія. Проблеми, завдання, шляхи вирішення. Монографія. Х.: ХНАМГ, 2012. Ч. 1 – 170 с., Ч. 2 – 332 с.
2. Korzeniowski L.F. Serikov Y.A. (współautor, 50%): Europejski wymiar securitologii. Kraków: EAS, 2011. – 244 s.
3. Єдиний європейський акт (м. Люксембург, 17 лютого 1986 р.) – міжнародна угода про створення Ради Європи.
4. Маастрихтський договір про ЄС – міжнародна угода (м. Маастрихт, 7 лютого 1992 р.).
5. Лісабонський договір (м. Лісабон, 13 грудня 2007 р. «Офіційний журнал» Європейських Співтовариств 2007/С306/01).
6. Хартія основних прав ЄС (м. Ніцца, 7 грудня 2000 р.).

Козирєва Н.В., здобувач
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С.Сковороди, Україна*

ОБРАЗ МІСТА В «РОМАНТИЦІ ВІТАЇЗМУ» М. ХВИЛЬОВОГО

Микола Хвильовий – талановитий новеліст, памфлетист, активний організатор літературного процесу 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст. в Україні. Філософські та літературознавчі дослідження його творчої спадщини розпочинаються на зламі 80-х – 90-х рр. й свідчать про художній світ митця як про надзвичайно складне та багатогранне явище [2, т. 1, с. 5-43].

Проблему культурної та літературної ситуації в тогочасній Україні можна визнати як переломний етап у розвитку української літератури, з кардинальними змінами у принципах художнього осмислення суспільного буття, руйнуванням старих канонів і формуванням нових уявлень про роль та завдання митця. Зокрема, це стосується і втілень у творах М. Хвильового нових ідей філософської антропології та «психологічної Європи». У своїх